

SIYOSATSHUNOSLIK KELIB CHIQISHI VA O'RGANILISH TARIXI

Tursunbayeva Dilafro'z Zafar qizi

Urganch shahar yuridik texnikumi 2-kurs o'quvchisi

Tel +998339220816

Tel +998335073537

Zafarovnadilafroz89@mail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada siyosatshunoslik kelib chiqishi va o'rganilish tarixi , xalqaro munosabatlar va siyosiy nazariyasi, siyosatshunoslik uslubiy jihatdan xilma-xilgi, ijtimoiy siyosatshunoslik sifatida zamonaviy siyosatshunoslik haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit So'zlar: *Siyosatshunoslik , metodologiya, sotsiologiya, pozitivizm, interpretativizm, integratsiyalash, APSA, Robert Dahl, Filipp Converse.*

Аннотация: *В данной статье представлена информация о происхождении и истории политической науки, международных отношений и политической теории, методологически многообразной политической науки и современной политической науки как социальной политической науки.*

Ключевые Слова: *Политология, методология, социология, позитивизм, интерпретативизм, интеграция, АПСА, Роберт Даль, Филип Конверс.*

Abstract: *This article provides information about the origin and history of political science, international relations and political theory, political science is methodologically diverse, and modern political science as a social political science.*

Key Words: *Political science, methodology, sociology, positivism, interpretivism, integration, APSA, Robert Dahl, Philip Converse.*

KIRISH

Siyosatshunoslik siyosatni ilmiy o'rganishdir. Bu boshqaruv va hokimiyat tizimlari, siyosiy faoliyat, siyosiy fikr, siyosiy xatti-harakatlar va ular bilan bog'liq konstitutsiya va qonunlar tahlili bilan shug'ullanadigan ijtimoiy fan^[1].

Zamonaviy siyosatshunoslikni odatda qiyosiy siyosat, xalqaro munosabatlar va siyosiy nazariya kabi uchta kichik fanlarga bo'lish mumkin^[2]. Boshqa e'tiborga molik kichik fanlar — davlat siyosati va boshqaruvi, ichki siyosat va hukumat, siyosiy iqtisod va siyosiy metodologiya^[3]. Bundan tashqari,

siyosatshunoslik iqtisod, huquq, sotsiologiya, tarix, falsafa, ijtimoiy geografiya, siyosiy antropologiya va psixologiya sohalari bilan bog'liq va ularga tayanadi.

Siyosatshunoslik uslubiy jihatdan xilma-xil bo'lib, psixologiya, ijtimoiy tadqiqotlar va siyosiy falsafada paydo bo'lgan ko'plab usullarga mos keladi. Yondashuvlarga pozitivizm, interpretativizm, ratsional tanlov nazariyasi, bixevioralizm, strukturalizm, poststrukturalizm, realizm, institutsionalizm va plyuralizm kiradi. Siyosatshunoslik, ijtimoiy fanlardan biri sifatida, izlanayotgan so'rov turlariga taalluqli metod va usullardan foydalanadi: tarixiy hujjatlar va rasmiy hujjatlar kabi birlamchi manbalar, ilmiy jurnal maqolalari, so'rovnona tadqiqotlari, statistik tahlillar, holatlar kabi ikkilamchi manbalar va boshqalar.

ADABIYOTLAR VA METADOLOGIYA

Ijtimoiy siyosatshunoslik sifatida zamonaviy siyosatshunoslik XIX asrning ikkinchi yarmida shakllana boshladi va siyosiy falsafa va tarixdan ajralib chiqib boshladi. XIX asrning oxirlarida siyosatshunoslik tarixdan ajralib turadigan soha sifatida qaralishi hali ham kam uchraydi[4]. „Siyosatshunoslik“ atamasi har doim ham siyosiy falsafadan ajralib turavermagan va zamonaviy fan o'z ichiga axloqiy falsafa, siyosiy iqtisod, siyosiy ilohiyot, tarix va nima bo'lishi kerakligini me'yoriy belgilash bilan bog'liq bo'lgan boshqa sohalarni o'z ichiga olgan aniq ma'lumotlar to'plamiga ega.

Siyosatshunoslikning universitet fani sifatida paydo bo'lishi XIX asr oxirida paydo bo'lgan siyosatshunoslik nomi bilan universitet kafedralarining tashkil etilishi bilan belgilandi. „Siyosatshunos“ atamasi, odatda, ushbu sohada doktorlik yoki magistr darajasiga ega bo'lgan odamga nisbatan ishlatiladi[5]. O'tmishdagi siyosiy fanlarni yagona fanga integratsiyalash davom etmoqda va siyosatshunoslik tarixi me'yoriy va ijobiy siyosatshunoslikning o'sishi uchun boy maydonni ta'minladi, fanning har bir bo'limi ba'zi tarixiy o'tmishdoshlariga ega. Siyosatni o'rganishni iqtisod va boshqa ijtimoiy hodisalardan ajratib ko'rsatish maqsadida 1903—1906-yillarda Amerika siyosatshunoslik assotsiatsiyasi va Amerika siyosatshunoslik sharhi tashkil etilgan. APSA a'zolari soni 1904-yildagi 204 tadan 1915-yilda 1462 tagacha ko'tarildi[4] APSA a'zolari tarix, falsafa, huquq, sotsiologiya va iqtisoddan farq qiluvchi siyosatshunoslik bo'limlarini tashkil etishda muhim rol o'ynagan.[4]

NATIJALAR

Siyosatshunoslik Quarterly jurnali 1886-yilda Siyosiy fanlar akademiyasi tomonidan tashkil etilgan. Siyosatshunoslik Quarterly jurnalining ochilish sonida Munro Smit siyosatshunoslikka „davlat fani“ deb ta'rif berdi.

Shu ma'noda olib qaralsa, u davlatning tashkil etilishi va funksiyalarini, davlatlarning bir-biriga munosabatini o'z ichiga oladi"[6]

1940-yillarning oxirida YUNESKOning siyosatshunoslikni rivojlantirish tashabbusi doirasida 1949-yilda Xalqaro siyosatshunoslik assotsiatsiyasi, shuningdek, 1949-yilda Fransiya, 1950-yilda Buyuk Britaniya va 1951-yilda G'arbiy Germaniyada milliy uyushmalar tashkil etildi.[4]

1950—1960-yillarda individual va guruh xatti-harakatlarini tizimli va qat'iy ilmiy o'rganishni ta'kidlaydigan xulq-atvor inqilobi intizomni qamrab oldi. Institutlar yoki huquqiy matnlarni talqin qilishdan ko'ra, siyosiy xulq-atvorni o'rganishga qaratilgan e'tibor, yangi xulq-atvor siyosati fanini, jumladan, Robert Dahl, Filipp Converse ishini va sotsiolog Pol Lazarsfeld va jamoatchilik fikri olimi Bernard Berelson o'rtasidagi hamkorlikni tavsifladi.

1960-yillarning oxiri va 1970-yillarning boshlarida fan bo'yicha ko'proq analitik bilimlar korpusini yaratishga qaratilgan deduktiv, o'yinlar nazariyasi rasmiy modellashtirish usullaridan foydalanishning o'sishi guvohi bo'ldi. Bu davrda Amerika Qo'shma Shtatlari Kongressi kabi siyosiy institutlarni, shuningdek, ovoz berish kabi siyosiy xulq-atvorni o'rganish uchun iqtisoddan nazariya va usullarni olgan tadqiqotlar ko'paydi. Uilyam X. Riker va uning Rochester universitetidagi hamkasblari va talabalari bu siljishning asosiy tarafdorlari edi.

XULOSA

Siyosatshunoslik qarorlar qabul qilishda hokimiyatni taqsimlash va uzatish, boshqaruvning roli va tizimlari, shu jumladan hukumatlar va xalqaro tashkilotlar, siyosiy xatti-harakatlar va davlat siyosatiga oid ijtimoiy tadqiqotdir. U barqarorlik, adolat, moddiy boylik, tinchlik va sog'liqni saqlash kabi ko'plab omillarni o'rganish orqali boshqaruv muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Ba'zi siyosatshunoslar siyosatni tahlil qilish orqali ijobiy tezlarni ilgari surishga intilishadi (ular qanday bo'lishi kerakligidan farqli ravishda qandayligini tasvirlashga harakat qiladilar); boshqalar me'yoriy tezlarni ilgari suradi, masalan, muayyan siyosatda tavsiyalarini berish. Siyosat va siyosatni o'rganish bir-biri bilan chambarchas bog'liq — masalan, siyosiy institutlarning qaysi turlari siyosatning muayyan turlarini ishlab chiqarishga moyilligini qiyosiy tahlil qilishda.[9] Siyosatshunoslik siyosiy va davlat masalalari bo'yicha tahlil va bashoratlarni taqdim etadi.[10] Siyosatshunoslar dunyo mamlakatlari va mintaqalaridagi jarayonlar, tizimlar va siyosiy dinamikalarni ko'pincha jamoatchilik xabardorligini oshirish yoki muayyan hukumatlarga ta'sir o'tkazish uchun o'rganadilar.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. „Definition from Lexico powered by Oxford University Press. Retrieved 23 February 2020“. 30-dekabr 2019-yilda asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 23-fevral 2020-yil.
2. ↑ Comparative politics, Fifth Daniele Caramani: , Oxford, 2020. ISBN 978-0-19-882060-4. OCLC 1144813972.
3. ↑ Roskin. „Political Science“. Encyclopaedia Britannica (11-avgust 2005-yil). 31-yanvar 2021-yilda asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 30-yanvar 2021-yil.
4. ↑ Jump up to:4,0 4,1 4,2 4,3 Bevir, Mark (2022). „A History of Political Science“. Cambridge University Press (inglizcha). doi:10.1017/9781009043458. ISBN 9781009043458.
5. ↑ Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor. „How to Become a Political Scientist“. 27-iyun 2018-yilda asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 13-sentabr 2016-yil.
6. ↑ Smith, Munroe (1886). „Introduction: The Domain of Political Science“. Political Science Quarterly. 1-jild, № 1. 2-bet. doi:10.2307/2139299. JSTOR 2139299. 18 January 2022da asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 18 January 2022.
7. ↑ Perestroika!: The Raucous Rebellion in Political Science (en). Yale University Press, 30 September 2005. ISBN 978-0-300-13020-1. 24-may 2016-yilda qaraldi.
8. ↑ Michael Bang Petersen. „The evolutionary psychology of mass politics“. In Roberts, S.C.. Applied Evolutionary Psychology Roberts: . Oxford University Press, 2011. DOI:10.1093/acprof:oso/9780199586073.001.0001. ISBN 978-0-19-958607-3.
9. ↑ Roller, Edeltraud. The Performance of Democracies: Political Institutions and Public Policy. Oxford University Press, 2005.
10. ↑ Jump up to:10,0 10,1 Maddocks. „What is Political Science All About?“ (en). www.snhu.edu (26-iyun 2020-yil). 25-sentabr 2021-yilda asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 25-sentabr 2021-yil.